

**QASHQADARYO VILOYATI IQTISODIYOTIDA TRANSPORT
XIZMATLARINING TUTGAN O`RNI**

Nortojoyeva Zarnigor Baxtiyor qizi
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti
Logistika (agrologistika) ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada transport vositalarining o'rni va ahamiyati to'g'risida chuqur tahlil olib borib, bilim, ko'nikmalar hosil qilish va oldimizga qoygan vazifalarga erishish, transport xizmatlarini ta'minlashda transport vositalarining o'rni va ahamiyatini chuqur tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: transport, transport logistikasi, transport xizmatlari

Аннотация

В этой статье мы проведем углубленный анализ роли и значения транспортных средств, создадим знания, навыки, достигнем поставленных перед нами задач, окажем транспортные услуги.

Ключевые слова: транспорт, транспортная логистика, транспортные услуги

Annotation

In this article we will conduct an in-depth analysis of the role and importance of vehicles, create knowledge, skills, achieve the tasks set for us, provide transport services.

Key words: transport, transport logistics, transport services.

Кирриш

O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining dastlabki kunlaridanoq xizmatlar ko'rsatish sohasidagi turizm xizmatlari iqtisodiy taraqqiyotning ustuvor yo'nalishi sifatida talqin qilinib, unga bo'lgan e'tibor davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. Xizmatlar rivoji uchun zaruriy tashkiliy-huquqiy mexanizmlar vujudga keltirilib, hukumat tomonidan tegishli me'yoriy hujjatlar qabul qilindi va bu yo'nalishdagi ishlar hozir ham davom etmoqda.

Hozirgi davrda turizm sohasida raqobat muhiti juda muhim bo'lib, bozor munosabatlarining murakkabligiga qaramay, O'zbekistonda qator turistik firmalar va mehmonxonalar tashkil etilmoqda, lekin ularning ko'pchiligi ma'lum vaqtdan so'ng raqobatga dosh berolmay turizm bozoridan chiqib ketmoqda.

Qashqadaryo viloyati transport tizimi qator transport xizmati bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqaradi. Bu nafaqat umumiy foydalaniladigan transportlarga, balki turizm tashkilotlari doirasidagi maxsus transportlarga ham tegishli. Umumiy ko'rinishda bu muammolarning dolzarbligi quyidagilardan iborat:

➤ davlatning transport xizmatlari talablariga mos keladigan umumiy foydalaniladigan transport

vositalarining moddiy texnik bazasini yaratishga;

- transport tashkilotlarini takomillashtirishga;
- turistlarga transport xizmatini ko'rsatish sifatining oshishiga.

Bu muammolarning to'g'ri yechimi transport xizmatiga talabning oshib borishi zarurati va uni qanoatlantirish va xizmatlar faoliyatning samaradorligini oshirish bilan bog'liq muammolarning yechimi bilan bog'liq. Qashqadaryo viloyatida transport tizimining rivojlanishiga amalga oshirilayotgan islohotlar juda keng va ko'p tomonlama ta'sir ko'rsatadi. U material-texnik bazaning rivojlanishini, tashkilotlarning va transportda boshqaruvning takomillashganligini, transport xizmatlari sistemalarini hamda transport tariflariga mos keladigan siyosat olib borishni talab etadi.

Adabiyotlar tahlili

“Transport” ilmiy tushunchasi va “Transportning turizmga tutgan o'rni”ning nazariy va uslubiy jihatlari, xorijiy olimlardan M.B.Birjanov, D.Bouen, F.Brunetti, K.Vipmaer, R.Davidson, A.P.Durovich, F.Kazarin, N.I.Kabushkin, V.A.Kvartalnov, F.Kotler, U.Martini, K.Peter, M.T.Amma va boshqalarning ilmiy asarlarida yoritib berilgan.

Mamlakatimizda transport xizmatlari sohasini o'rganishda A.N.Norchaev, A.F.Saidov, A.Taksanov, N.Tuxliev, I.S.Tuxliev, T.Toshmuratov va boshqalarning hissi katta bo'lib, ular mazkur sohaning xalq xo'jaligidagi o'rni, uni boshqarishni nazariy va amaliy asoslari hamda rivojlantirish istiqbollari o'zlarining asarlarida yoritganlar. Biroq, O'zbekiston olimlari va amaliyotchilarining ilmiy asarlarida transportning turizm biznesidagi tutgan o'rni nazariy, tashkiliy va umumiy muammolari o'z aksini deyarli topmagan.

Tadqiqot metodologiyasi

O'zbekiston Respublikasining sohaga oid qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari, farmon va qarorlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari, «O'zbekiston Avtomobil va daryo transporti agentligi» tomonidan ishlab chiqilgan me'yoriy hujjatlar kabilarga tayaniladi. Unda guruhlash, taqqoslash, sistemali yondoshish, analiz va sintez kabi usul va uslublardan foydalanilgan.

Tahlil va asosiy natijalar

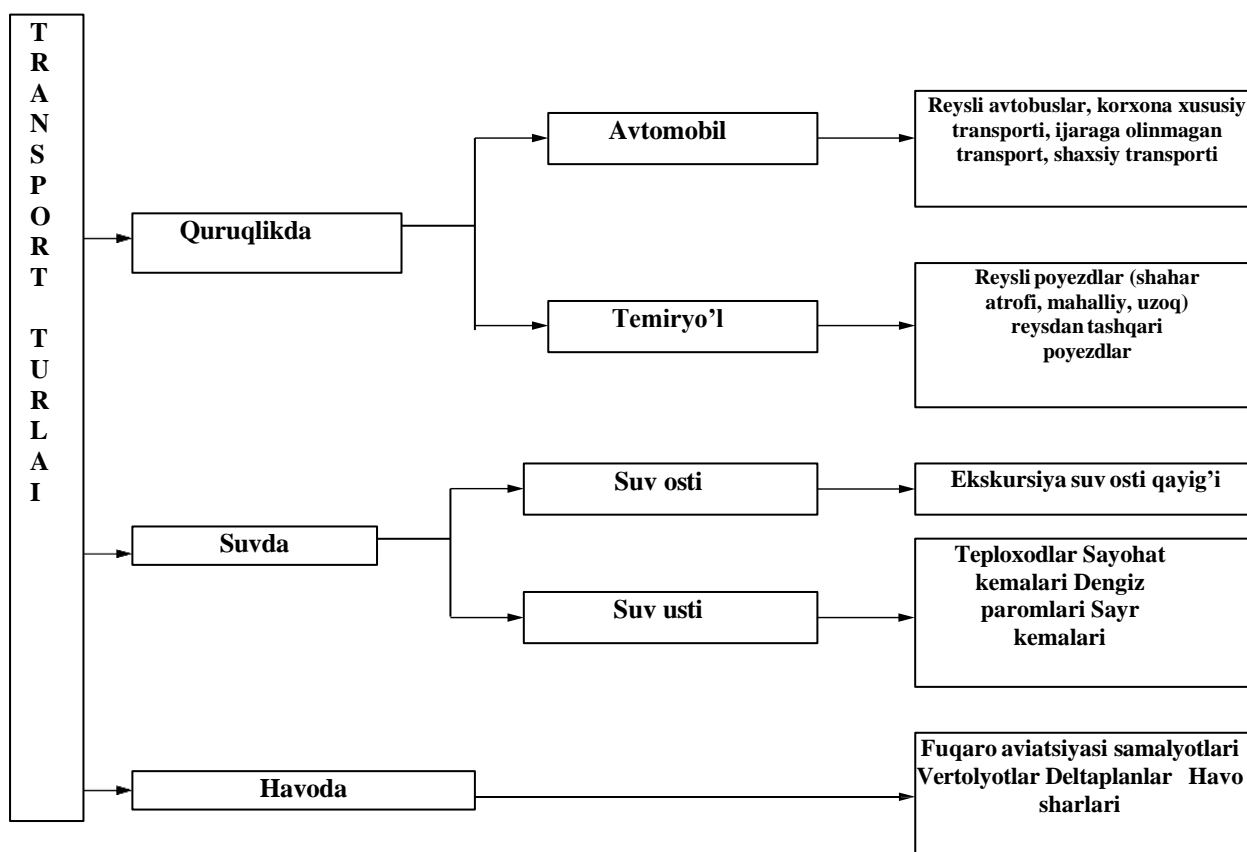
Transport xizmatlari faoliyat turi sifatida yo'lovchilarni tashishi bilan uzviy bog'langan va turgan gapki, uni transport ta'minotisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Transport ta'minoti infratuzilmaning muhim elementi hisoblanadi va transport xizmatlari tarkibiga kiritilgan asosiy kompleks xizmatlarni tashkil qiladi. Transport korxonlari - transport tizimini shakllantiruvchi transport korxonalarining alohida ko'rinishlari sifatida qarab chiqiladi.

Quruqlikda harakatlanish vositalaridan yo'lovchilar tashish maqsadlarida ko'proq avtomobil va temiryo'l transportlaridan foydalanish maqbul hisoblanadi. Avtomobil transporti turizmga keng foydalaniladi. Ushbu maqsadlarda muntazam yo'lovchi tashish uchun reys avtobuslari va nomuntazam – transport korxonaning xususiy transporti va shaxsiy transport vositalari qo'llaniladi.

Temir yo'l transporti o'rta masofalarga yo'lovchilarni maqbul narxlarda tez va qulay sharoitda

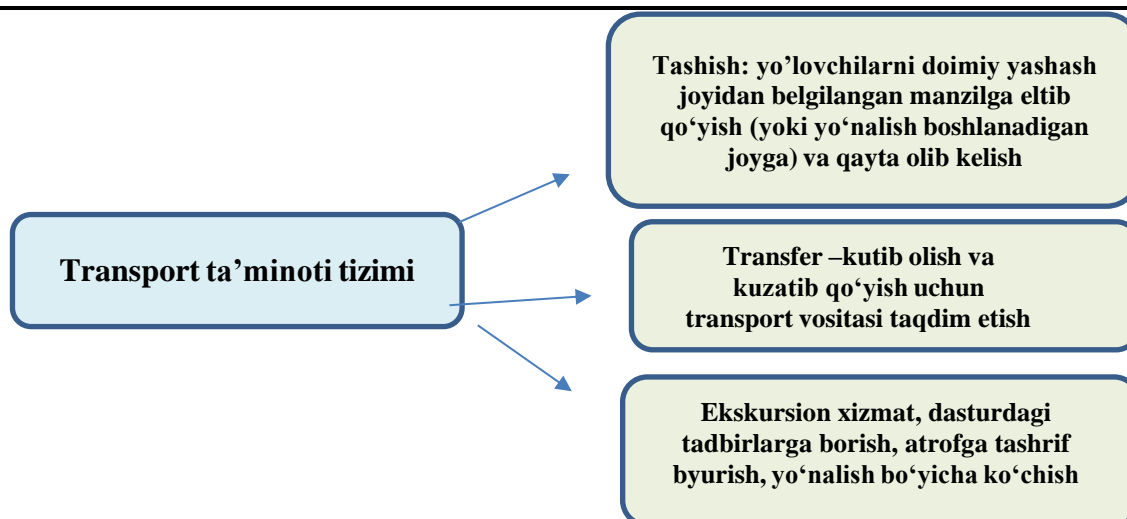
yetib borishlarini ta'minlaydi. Alohida hollarda temiryo'l transporti turistik sayohat maqsadlarida ham foydalanishi mumkin.

Suv transporti vositalari orasida suv osti (ekskursiya suv osti qayiqdari) va suv usti (teploxodlar, sayohat kemalari, dengiz paromlari, sayr kemalari, yaxtalar, katerlar) transportlari farqlanadi. Turizmدا suv transporti vositalari ta'minoti bilan bog'liq masalalari asosan dengiz va daryoda turistik maqsadlarda muntazam va nomuntazam yo'lovchi tashish misolida qarab chiqiladi.

1-rasm. Yo'lovchi tashish maqsadlari uchun qo'llaniladigan transport vositalari turlari

Havo transporti vositalari tarkibi xilma-xil transport vositalarini qamrab oladi: fuqaro aviatsiyasidan tortib, to ekzotik hisoblangan havo sharlari, deltaplanlargacha. Yo'lovchi tashishda havo transportining qo'llanilishi avvalo aviatsiyada yo'lovchi tashishdan foydalanish sifatida ko'rib chiqiladi. U reysli va charterga klassifikatsiyalanadi, ya'ni buyurtmalar asosida bajariladi. Havo transporti nisbatan juda qimmatligiga qaramay, bu yuqori tezligi, shinam va qulayligi bilan turistlarni olis masofalarga tashishda so'zsiz yetakchi o'rinni egallaydi.

2-rasm. Transport ta'minoti tizimi

Transport vositalarini tanlash chog'ida safarning maqsadli yo'nalishi katta rol o'ynaydi. Turli maqsadlarga bog'liq holda uning tarkibiga u yoki bu transport xizmatlari kiritiladi. Misol uchun, Parij Toshkentgacha 5 kunlik ekskursion guruh safari tarkibi standart transport xizmati ko'rsatishda quyidagilarni o'z ichiga oladi: turistlarni Parij Toshkentga eltish va qaytib olib kelishi; aeroportdan mehmonxonagacha guruhni olib borish va jo'natib yuborish; dasturdagi tadbirlarni ta'minlash, masalan, shahar bo'ylab ekskursiya (teploxoda sayyor) tashkil etish. Transport vositasini tanlashga ta'sir etadigan yana bir muhim omil-bu sayohatchilar soni hisoblanadi. Bu omildan tez-tez tashish turini aniqlashda foydalaniladi: muntazam yoki nomuntazam (ijaraga olingan yoki charter).

Turistik guruhdagi sayohatlar soniga bog'liq holda safarni ta'minlashda qaysi transport vositasi zarurligi ham aniqlanadi: samolyotmi, temiryo'lmi, avtobus yoki yengil avtomobillarmi va boshqalar.

Safarni ta'minlash uchun transport vositasini tanlashda yana bir hisobga olinadigan omil - bu transportda tashishning uzoqligidir. Bu omilni qarab chiqish chog'ida odatda turistlarni ko'chirish shinamligini ta'minlash talablari ko'zda tutiladi. Shuning uchun qoidaga ko'ra u butun safarni kompleks transporti ta'minoti bo'yicha qarab chiqiladi. Transport vositasini tanlashni aniqlashda, shuningdek safar dasturlari ham muhim omil hisoblanadi. Qaysikim unga bog'liq ravishda eng xilma-xil transport xizmatlari ko'zda tutiladi. Bular yuqorida eslatib o'tilganidek ekskursiyalar, turistlarni dasturlarida ko'zda tutilgan tadbirlarga olib kelish va boshqalar bo'lishi mumkin. Odatda tartibga ko'ra, guruh turizmida safar dasturini ta'minlash uchun turistik avtobuslardan foydalaniladi. Chunki, odatda tadbirlar dasturlar butun guruhga mo'ljallangan bo'lib, safarning belgilangan maqsad joyidan boshqa yerga borishi ko'zda tutilmaydi.

Хулоса ва таклифлар

Xulosa o'rniida fikr yuritadigan bo'lsak, viloyatimiz transport tizimi iqtisodiyotning izchil va barqaror rivojlanishini ta'minlashda kelgusi davr uchun puxta va har tomonlama asoslangan chora-tadbirlar, muhim vazifa va yo'nalishlar, turli darajadagi iqtisodiy taraqqiyot dasturlari

ishlab chiqilishi va aniq belgilab olinishi muvaffaqiyat garovi hisoblanadi. Qashqadaryo viloyati katta salohiyatga ega, siyosiy barqarorlik, kuchli davlatchilik, aholisining katta qismi zamonaviy bilimlarni egallagan yoshlardan iboratligi, boy qimmatbaho tabiiy resurslar zahirasi va rivojlangan infratuzilmasi tufayli mamlakatimizning etakchi regionlaridan hisoblanadi. Viloyatimizning transport sohasida yetarli darajada va har qanday xorijiy mamlakatlardan qolishmaydigan imkoniyatlarga egaligi bu borada ko'plab muvaffaqiyatlarga erishishimizni ta'minlovchi asosiy manba hisoblanadi. Ana shularni hisobga olgan holda, mamlakatimizda mustaqillikning dastlabki yillaridan to hozirga qadar zamon talablariga javob beradigan transport tizimini joriy etish va rivojlantirish borasida amalga oshirib kelinayotgan islohotlar o'zining ijobiy natijalarini berib kelmoqda.

Yo'lovchilarga xizmat ko'rsatish sifatini yanada takomillashtirish va bozor talablariga to'liq javob beradigan transport sohasiga ega mamlakat sifatida dunyo hamjamiyati e'tiborini qozonish bizning maqsadimizdir. Bunga respublikamizda har tomonlama imkoniyatlar va asoslar yetarli. Faqat zamonaviy turizmni rivojlantirish strategiyasini hayotga tatbiq etib, turizm sohasini yuqori pog'onalariga ko'tarish imkoniyatini yaratishimiz kerak. O'zbekistonda transport sohasi yangi soha hisoblanmaydi, bu soha qadimdan mavjud bo'lgan, faqat bizning oldimizda turgan vazifa transport tizimini yangicha strategiya asosida rivojlantirish va istiqbolini belgilashdir. Yo'lonchilarning aksariyati esa, cheklangan imkoniyatlar bilan shahar va shaharlararo transportlardan foydalanishga majbur bo'lishgan. Ko'rinib turganidek, bu borada ham xususiy transport korxonalariga katta ehtiyoj sezilmoqda. Buning uchun joylarda maxsus ixtisoslashgan shaxsiy markazlarni tashkil etish zarur. Bu markazlar bevosita turistlarga barcha diqqatga sazovor joylar ko'rsatilgan yo'l kartalari bilan avtomobillarni taqdim etishlari, shuningdek, biron bir muammo yuz berganda turistlar bilan o'z vaqtida bog'lanaolish maqsadida uyali aloqa xizmatlarini taklif etishlari kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Хамраева, С. (2017). Основные направления инновационного развития инфраструктуры, обслуживающей животноводческую сеть. Экономика и инновационные технологии, (4), 99-111.
2. КНАМРАЕВА, S. N., & ALIMOVA, M. Y. (2021). Methodological bases for assessing the level of innovative development of agriculture and its service infrastructure activities. Journal of Contemporary Issues in Business and Government, 27(2), 4062-4068.
3. Алимova, М. Ю. (2022). СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ. Экономика и социум, (10-1 (101)), 226-231.
4. Yulchievna, A. M. (2023). Development of Social Infrastructure-Helps to Increase the Living Standard of the Population. Best Journal of Innovation in Science, Research and Development, 2(9), 251-256.
5. Yulchievna, A. M. (2023). Theoretical Foundations of the Development of Social Infrastructure. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(7), 88-93.

6. Toxirovna, S. G. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AHOLIGA MAISHIY XIZMAT KO'RSATISH TARMOG'I FAOLIYATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 313-319.
7. Дустова, М., & Махмутуллаева, С. (2023). КАК ЭЛЕКТРОННАЯ КОММЕРЦИЯ МЕНЯЕТ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННУЮ ЛОГИСТИКУ? ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА, 1(03). извлечено от <https://ojs.qmii.uz/index.php/ej/article/view/479>
8. Makhmutullaeva S. Use of Logistics System in the Development of Export Potential in Uzbekistan //Экономика и социум. – 2023. – №. 5-1 (108). – С. 166-172.
9. Махмутуллаева С. Х. Стратегическая логистика для успеха экспорта: путь к экономическому процветанию //Бюллетень педагогов нового Узбекистана. – 2023. – Т. 1. – №. 9. – С. 19-22
10. Дустова М. Рост, устойчивость, доходность: эконометрика финансовых потоков на сельскохозяйственных предприятиях //Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 10